

*„Jak się zabawiali
dawnymi latami
nasi pradziadowie
kiej byli bajtlami”*

Opracowany : Maria Fraś ,Barbara Chmiel- Galoch
Urszula Wojciech, Alina Jamrozik

Miedźna 2004

Wstęp

Odkąd istnieje ludzkość – istnieje i zabawa. Zrodziła się z naturalnych potrzeb życiowych człowieka, z jego wrodzonego zasobu energii, chęci oddania swych uczuć i stanów psychicznych. Zabawa była zwykle, naśladowaniem przede wszystkim jakiś ważnych wydarzeń zwyczajowych bądź też historycznych np. pracy na roli, polowania, walki itp. stopniowo stawała się ona podstawą najstarszych obrzędów; wymagała ustalonego rytuału; symbolicznych gestów, magicznych formuł, określonych tekstów słownych i melodycznych. Z tych z kolei przez wieki całe przekazywanych formuł zrodziły się z czasem zabawy i gry ludowe.

Z biegiem czasu zabawy i gry ludowe różnicowały się w sposób charakterystyczny dla danego środowiska narodowego, geograficznego i regionalnego. Warto zaznaczyć, iż niegdyś w zabawie ludowej brali udział wszyscy mieszkańcy wsi – zarówno dorośli, młodzież jak i dzieci. z czasem jednak zabawa stała się przede wszystkim udziałem dzieci.

W dawnych dziecięcych zabawach ludowych odnaleźć można elementy starych obrzędów i zwyczajów albowiem dzieci najczęściej naśladowały w nich zajścia dorosłych. Stąd wzięły się zabawy: „Bawimy się w konopki”, „Mało nas, mało nas do pieczenia chleba”, „Sieje baba mak” i wiele innych. Pozostałości dawnych formułek i tekstów, maski, ubiory, gesty i najstarsze melodie występowały zwłaszcza w zabawach charakterystycznych dla danego regionu. I tak np. popularne w całej Polsce zabawy: „Ojciec Wirgiliusz”, „Konopie” czy „Jaworowi ludzie” w różnych regionach mają różniące się od siebie wersje melodyczne i ludowe.

Pod koniec XIX wieku korowody stały się ulubionymi zabawami młodszych dzieci, ze względu na łatwą do zastosowania, nieskomplikowaną formę i towarzyszącą zabawie prostą, łatwą piosenkę („Koło młyńskie”, „Ptaszek”, „Ulijanka”).

Zabawy naśladowcze przetrwały do dziś i należą wciąż do ulubionych zabaw młodszych dzieci.

Prawie wszystkim dziecięcym grom i zabawom towarzyszyło ongiś i towarzyszy nadal – mętowanie. Według „Słownika folkloru polskiego” pod redakcją profesora Juliana Krzyżanowskiego – mętowanie jest to: „wyznaczanie w dziecinnej zabawie osoby, która powinna wykonać jakąś czynność w chwili, gdy na nią przypadnie ostatni wyraz wymawianej rytmicznie formułki”. Dzieci nazywają najczęściej mętowanie (od słowa: meta; gwarowe : męta) – wyliczanką lub odliczanką.

Najstarsze przekazy polskie dotyczące zabaw i gier dziecięcych znajdujemy już u Kadłubka: „Zwyczajem dzieci jest grać w cet i lizkę i na

długim jeździć kiju”. Wzmianki o niektórych w zabawach znajdziemy także w literaturze XVI w.

W czasach gdy nauczanie nie było jeszcze powszechne, dziecięce gry i zabawy niejednokrotnie zastępowały w jakimś mierze naukę szkolną. Ich rola wychowawcza była nie oceniona, zwłaszcza dla dzieci wiejskich, które większość swego monotonnego i trudnego życia spędzały ongiś na pastwiskach przy paseniu bydła. Gry i zabawy były dla nich nie tylko rozrywką, ale i uczyły przy tym życia: wyrabiały poczucie sprawiedliwości, solidarności, uczciwości, ćwiczyły wolę i zręczność, a także orientację i refleks, pobudzały i rozwijały wyobraźnię i wrodzone dyspozycje twórcze. Ponadto dawały dzieciom radosne poczucie wolności, które w realnym środowisku wiejskiego dziecka było kiedyś tak bardzo ograniczone. Dzięki zabawie mogło też ono przez jakiś czas stać się „inną” osobowością: królową, aniołem, wilkiem, niedźwiedziem, wróżką itp.

Dorośli – rodzice, dziadkowie – chętnie przekazywali młodym zapamiętane z dawnych lat zabawowe gesty, zwroty, melodie i teksty. Powstał w ten sposób nieprzerwany łańcuch zabawowej tradycji, który przetrwał do dnia dzisiejszego.

I Nazwa projektu-

„Jak się zabawiali dawnymi latami nasi pradziadowie kiej byli bajtlami”

[Zabawa]

Upiększa życie, uzupełnia je i w tej właśnie mierze
Jest niezbędna, niezbędna jako funkcja biologiczna

Dla poszczególnej osoby i niezbędna dla

Spółczeństwa z uwagi na zawarty w niej sens...

J. Huizinga

II Nakreślenie problemu-

Przygotowanie repertuaru na Festiwal Folklorystyczny

Od lat w naszej gminie przeprowadzany jest Festiwal Folklorystyczny.

Nasze dzieci co roku starają pokazać różne obrzędy , zwyczaje naszego regionu.

W tym roku chcemy przedstawić dzieciństwo i zabawy naszych dziadków.

W związku z tym przygotowaliśmy szereg spotkań i zajęć przybliżających to zagadnienie naszym dzieciom .

Wynikiem tych działań jest występ dzieci na Festiwalu Folklorystycznym Miedźna 2004.

III Cele projektu -

1 Cel strategiczny

Przygotowanie części artystycznej na Gminny Festiwal Folklorystyczny Miedźna 2004

2 Cele szczegółowe

- zapoznanie z zabawami , piosenkami i sposobem spędzania wolnego czasu przez naszych dziadków

-umożliwienie dzieciom uczestnictwa w imprezach przedszkolnych i środowiskowych związanych z tradycją regionu i należących do niej wartości

- współdziałanie z rodziną w organizowaniu imprezy środowiskowej sprzyjającej rozwijaniu u dzieci tożsamości regionalnej .
- kultywowanie tradycji i zwyczajów.
- rozbudzanie poczucia przynależności do rodziny , środowiska lokalnego, regionu.
- poznanie i uczestniczenie w świecie kultury.
- odkrycie i rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych każdego dziecka na miarę jego możliwości.

IV Działania szczegółowe -

- 1 . „ Opowiedz mi babciu...” -spotkanie z najstarszą mieszkanką naszej miejscowości.
2. Jak ubierali się nasi dziadkowie kiedy byli mali
3. Zabawy naszych dziadków
- 4 Piosenki naszych dziadków
- 5.Scenariusz repertuaru dziecięcego na Gminny Festiwal Folklorystyczny Miedźna 2004

V Adresaci

Dzieci 5, 6 letni , nauczyciele przedszkola ,znawcy kultury regionu, seniorzy, widzownia

VI .Miejsca realizacji

Przedszkole , Skansen w Pszczynie , Gminny Ośrodek Kultury

VII Termin

Czerwiec 2004

VIII Inicjator , projektodawca , realizator projektu

Nauczyciele przedszkoli –grupy 5, 6 –latków

IX. Organizacja projektu –

1. Wprowadzenie dzieci w tematykę kompleksową
2. Zorganizowanie spotkania z seniorem
3. Zaplanowanie i zorganizowanie wycieczki do skansenu
4. Włączenie rodziców do współpracy w przedsięwzięciu
5. Występ na Gminnym Festiwalu Folklorystycznym Miedźna 2004

X. Finansowanie -

Środki z budżetu przedszkola oraz Rady Rodziców

Wyliczanki do inscenizacji

1. „Palec pod budka, bo za minutka, zamykom budka na złoto kłódka.”
2. „Iki piki dwa szpyndliki, iki piki raus – tyś jest mysz!
Roz, dwa, trzy, kotym jesteś ty!”
3. „Wpadła bomba do piwnicy, napisała na tablicy:
SOS tyś jest stary pies”

Piosenki do inscenizacji

1. Śpij dziecino śpij, dom ci jabka trzy, a jak wstaniesz
to dostaniesz koszyczek wiśni.
2. Kółko graniaste, cztero kańciaste, kółko non się połumało,
czytry grosze kosztowało, a my wszysecy bync, a my
wszyscy bync.
3. Moja Ulijanko,
klynknij na kolanko,
podeprzyj se boczki,
chyć się za warkoczki,
umyj się,
uczesz się
i wybierz kogo chcesz,
kogo lubisz tego bierz.
4. Mało nos, mało nos
do pieczynio chleba,
tylko nom, tylko nom
ciebie tu potrzeba.
5. Uciekoj myszko do dziury,
bo cię tu złapie kot bury,
a jak cię złapie kot bury,
to cię obedre ze skóry.

Scenariusz

„Zabawy dziecięce na Śląsku”

Scenariusz na Gminny Festiwal Folklorystyczny Miedźna 2004

Na boku izba wiejska z kołyską , wchodzi Hanka z dzieckiem w beciku i mówi siu siu...,wklada dziecko do kołyski, zaczyna śpiewać :

**Śpij dziecińo śpij , dom ci jabka trzy,
A jak wstaniesz to dostaniesz koszyček wiśni.**

Wstaje zagląda do kołyski i mówi:

Nie śpi musze go dali kolybać. *Kołysze i śpiewa:*

Śpij dziecińo , śpij dom ci jabka trzy....

Wbiega dziewczynka I staje w okienku i mówi: Hanka pódź się bawić!

HANKA

Nie moga , bo mi matula kozali go uspać

DZIEWCZYŃKA I

To jak go uspisz to przyjdź!

HANKA

Dobra .dalej kołysze dziecko i zaczyna śpiewać kołysankę :śpij dziecińo.....

Dziewczynka I wbiega na środek i woła:

Kto sie bawi? */wbiega 5 dziwczynek/*

Palec pod budka , bo za minutka zamykom budka.

DZIEWCZYŃKA II

A w co sie bawiemy?

DZIEWCZYŃKA III

W kołko graniaste. Robiemy koło.

/Dziewczynki tworzą koło i zaczynają się bawić/

Kołko graniaste cztero kańciaste , kołko nom się połumało cztery grosze kosztowło , a my wszyscy bync , a my wszyscy bync.

/ wszyscy się przewracają/

DZIEWCZYŃKA IV

Zabawmy sie jeszcze roz!

W tym czasie Hanka kończy kołysankę , zagląda do kołyski i do widowni mówi

Cicho , śpi! *Podbiega do bawiących się dzieci i mówi:*

Moga sie z wami bawić?

Wszystkie odpowadają

No pewnie pódź do koła! *Ponownie zabawa kółko graniaste.*

DZIEWCZYŃKA V

Bawmy sie w co innego!

WSZYSCY

A w co?

DZIEWCZYNKI III

Moja Ulijanko . Jo do środka. /wciska się do środka ,dziewczynki ją wypychają/

WSZYSTKIE

Nie ! Zrobimy wyliczanka.

DZIEWCZYNKI I

Wpadła bomba do piwnicy napisała na tablicy

SOS tyś jest stary pies.

Dziewczynki bawią się . Wybrana dziewczynka do środka.

Moja Ulijanko , klynknij na kolanko,

Podeprzyj se boczek , chyc się za warkoczki,

umyj się , uczesz się i wybiroj kogo chcesz!

Kogo lubisz tego bierz!

DZIEWCZYNKI ZE ŚRODKA

Póđ do środka ! Bawimy się dali. Powtórka tej samej zabawy.

DZIEWCZYNKI IV

Koniec . Zabawmy się w mało nos....

WSZYSCY

Dobra. Kaśka do środka.

Dziewczynki bawią się w mało nos..

Mało nos , mało nos ,do pieczynio chleba ,

tylko nom , tylko nom , ciebie tu potrzeba.

Wybiera koleżankę i powtórka zabawy 4 razy.

DZIEWCZYNKI V

Dziolchy mało nos do tej zabawy ,zabawmy się w co innego.

WSZYSCY

A w co?

DZIEWCZYNKI V

A w kota i mysz . Jo robia wyliczanka

DZIEWCZYNKI II

Iki piki dwa szpyndliki , iki piki raus - tyś jest mysz!

Raz dwa trzy , kotym jesteś ty!

Dzieci bawią się w „uciekaj myszko....”

Uciekoj myszko do dziury ,bo cie tam złapie kot bury ,

a jak cie złapie kot bury , to cie obedre ze skóry.

Powtórka wyliczanki i zabawy.

HANKA

Dziolchy, bawmy się po cichu bo się mały obudzi.

WSZYSCY

Hanka mały becy!

HANKA

Godalach. Musza iść do dom, znowu go uśpić.

DZIEWCZYŃKA I

To my tyż idymy na łobiod.

Wszyscy się rozchodzą. Hanka idzie do kołyski zabiera becik idzie na środek.

Dochodzą dziewczynki i kończą kołysanką

Śpij dziecino śpij dom ci jabka trzy,

a jak wstaniesz to dostaniesz koszyczek wiśni.